

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

Ը. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 22.

1850

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 15.

Բ Ա Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն

ՅԱՂԱԳՍ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՅ

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

ՕՂԷՆ և ՈՂԷՆԻՆ :

ԱՐՏԻ անհանգստութիւնը մէկդի դիր ըսելու ատենս՝ յիշեցի որ պէտք չէ ծուլութեան տաս ինքզինքդ, և մանաւանդ պէտք չէ որ ծուլանաս ինքզինքդ անդադար շտկելու լաւընելու :

Եւ մարդն որ կ'ըսէ թէ « Խաբարոյական կրթութիւնս լընցած է, և ըրած գործերովս հաստատուած է », կը խաբուի : Պէտք է որ մենք միշտ սորվինք թէ ինչպէս պիտի բռնենք զմեզ աս օրս և ասկէց ետքը . պէտք է որ մեր առաքինութիւնը միշտ կենդանի պահենք՝ նոր նոր բարեգործութիւններ ընելով . պէտք է որ միշտ ուշ դնենք մեր սխալմունքներուն ու ցաւինք անոնց վրայ :

Եւ, պիտի ցաւինք : Եւ մենաճմաւրիտ խօսք է եկեղեցւոյ ըսածը թէ մեր բոլոր կեանքը պիտի ըլլայ անդադար զղջալ ու ինքզինքնիս շտկելու աշխատիլ : Քրիստոնէութիւնը աս ըսել է : Ինքն իսկ ԱՊՈԼԷՈՒ, ան վայրկեաններէն մէկուն մէջ որ քրիստոնէութիւնը վար զարնելու կատաղութիւնը մէկդի կը դնէր, կ'ըսէ . « Խոստովանանքը գե-
 ,, րազանց բան է . սանձ մըն է յանցա-
 ,, նաց՝ խիստ հին ատենէ 'ի վեր հնա-
 ,, րուած . հին ատենի ամէն խորհրդա-
 ,, ածնից մէջ խոստովանանքը գլխաւոր
 ,, արարողութիւններէն մէկն էր : Եւ
 ,, ինչպցի սովորութեանը հետեւեր ենք
 ,, մենք ու սրբազան բան մը բրեր ենք .

.. և իրաւցընէ ատելու թեամբ փոտած
 .. սրտերը հաշտութեան ու ներողու-
 .. թեան դարձընելու համար մէկ հա-
 .. տիկ դեղ է ։

Այն բանն որ Սողեւնի պէս մարդը
 երես ունի գովելու՝ ամօթ է եթէ չը-
 հասկընայ մէկն որ քրիստոնեայ եմ ը-
 սելով կը պարծի ։ Ստիկ ընենք մեր
 խղճմտանքին, կարմիրք ամբնանք այն
 պակասութեանց վրայ որ մեր խիղճը
 երեսնիս կը զարնէ, խոստովանինք որ
 մաքրուինք անոնցմէ, և աս սուրբ աւա-
 զանէն հեռու չկենանք ինչուան մեր
 կենաց ետքի օրը ։ Այն որ աս բանս
 թմրած սրտով չընենք, թէ որ այն յան-
 ցանքներն որ կը յիշենք՝ միայն բերնով
 չգատապարտենք, թէ որ զղջման հետ
 բոլոր սրտանց փափաք մըն ալ ունենանք
 ինքզինքնիս շտկելու, ով որ կ'ուզէ թող
 ծիծաղի, բայց ասկէ օգտակար, ասկէ
 գերազանց և ասկէ պատուաւոր բան
 չկրնար ըլլալ մարդուս ։

Արբոր գիտես թէ պակասութիւն
 մը ըրիր, նայէ որ շուտ մը դարմանն
 ալ ընես ։ Սիայն դարման ընելովք կըր-
 նաս խղճմտանքդ հանգչեցընել ։ Արշափ
 որ դանդաղիս դարմանն ընելու, այնչափ
 աւելի սիրտդ յանցանքին հետ կը կա-
 պուի, ան կսպը օրէ օր կը հաստընայ,
 և հողիդ համարումը իր վրայէն կոր-
 սընցընելու կը վարժի ։ Այն այն մար-
 դուն որ սրտանց իր վրայէն համարումը
 կը կորսընցընէ. վայ անոր որ կը ձեւ-
 ցընէ թէ համարում ունի ինքն իր վրայ,
 ու խղճմտանքին մէջ փտութիւն մը կը
 տեսնէ որ պէտք չէր ըլլար. վայ անոր
 որ այնպիսի փտութիւն մը ունենալէն
 ետքը միտքը կը դնէ որ չտեսնելու զար-
 նելէն զատ ուրիշ ճար չկայ ։ Այնպի-
 սին անկէց ետքը գերազոյն արարածոց
 մէջը տեղ չունի. ընկած աստղ մըն է,
 արարածոց դժբաղդութիւն մըն է ։

Այն որ աներես երիտասարդին մէկը
 տեսնելով որ դուն իրեն պէս պակասու-
 թեանցդ մէջ յամառեալ չես կենար՝
 դեբդ տկար մարդու տեղ դնէ, պատաս-
 խան տուր իրեն թէ աւելի զօրաւոր է
 մղու թեան դէմ կեցողը քան թէ մղու-

թեան գերի եղողը. պատասխան տուր
 իրեն թէ մեղաւորին յանդգնութիւնը
 սուտ քաջութիւն է, վասն զի տարա-
 կոյս չկայ որ մահուան դուռը հասած
 ատենը՝ թէ որ կատաղութեան մէջ
 չիյնայ՝ կը կորսընցընէ այն քաջութիւ-
 նը. պատասխան տուր իրեն թէ իմ ու-
 զած քաջութիւնս այն է որ ուրիշնե-
 լուն արհամարհութիւնը բանի տեղ
 չդնեմ երբոր առաքինութեան ետեւէ
 ըլլալու համար՝ չարութեան ճամբէն
 ետ կենամ ։

Յանցանք մը որ ընես, չըլլայ թէ
 սուտ խօսիս՝ չըրի ըսելով, կամ յան-
 ցանքդ թէթեցընելով ։ Յաճ տկարու-
 թիւն մըն է ստախօսութիւնը ։ Սխա-
 լեցայ ըսէ, վեհանձնութիւն ըրած կ'ըլ-
 լաս. և սխալեցայ ըսելուդ համար ինչ
 ամօթ որ քաշես՝ անոր պտուղն աս կ'ըլ-
 լայ որ լաւ մարդկանցմէ գովեստ կը ըսես ։

Այն որ յանկարծ ուրիշի սիրտը ցաւ-
 ցընես, ազնիւ խոնարհութիւնը ձեռք
 առ ու թողութիւն ինդրէ իրմէ ։ Արով
 հեռւ բոլորքու վարքդ պիտի ցուցընէ
 վատ մարդ չըլլալդ, մէկը չըլլար որ ա-
 նոր համար վատ ըսէ քեզի ։ Վախա-
 տինք մը ընելէն ետքը՝ անոր մէջ յա-
 մառիլ կենալ, ու սխալուաւոր կերպով
 խօսքը ետ կանչելու տեղը մենամար-
 տութեան ելլել կամ յաւիտեան ոխ պա-
 հելը, ամբարտաւան ու կատաղի մարդ-
 կանց ծաղրածութիւններ են, այնպիսի
 վատութիւններ են որ փուճ տեղը կ'ալ-
 խատին պատիւ անունը տալու անոնց ։

Սիայն առաքինութեան մէջ է պա-
 տիւր, առաքինութիւնն ալ ասով միայն
 առաքինութիւն կ'ըլլայ որ մարդ անդա-
 դար զղջայ յանցանքին վրայ ու առաջա-
 դրէ ինքզինքը շտկելու ։

ԳԼՈՒԽ ԺԸ .

ԲՆԱՐԻ ԿԵԱՆՔ ։

ԲՆԱՐԻ ԿԵԱՆՔ վիճակներուն մէջ քե-
 զի յարմար երեցածը ընտրելէդ ետքը,
 երբոր կը տեսնես որ բարի սովորու-
 թիւններով այնպիսի հաստատութիւն

մը առեր է բնաւորութիւնդ որ իրաւ-
ցնէ մարդ եղեր ես, — ան ատենը
միայն, և ոչ անկէց առաջ, — թէ որ
կուզես աշխարհք մտնել՝ այնպիսի ըն-
կեր մը ընտրէ որ քու սիրոյդ արժանա-
ւորութիւն ունենայ :

Բայց ազատ կեանքդ ձգելէդ առաջ
լաւ մտածէ թէ արդեօք աւելի ալէկ է
ազատ մնալդ թէ չէ :

(Թ) Ե որ տեսնես որ ինչուան ան ատե-
նը չես կրցած սանձել բարկութեան,
նախանձու, կասկածոտութեան, նեղ-
սրտութեան, տիրապետութեան ու
խստութեան կիրքերդ այնչափ՝ որ յու-
սաս թէ ընկերոջ մը հետ կարենաս սի-
րով ապրիլ, սիրտ ըրէ ու ամուսնութե-
միութեարութիւններէն ետ կեցիր : (Թ) Ե
որ անանկով մէկուն հետ կապուիս,
զինքն ալ զքեզ ալ կը թշուառացնես :

Բսենք թէ մէկը չգտար որ ունենայ
այն ամենայն կատարելութիւններն որ
հարկաւոր կ'երևնան զքեզ գոհ ընելու
և իրեն ալ զքեզ հաճոյացնելու . չըլ-
լայ թէ յանձն առնուս կապուիլ այն-
պիսի մէկու մը հետ : Բոլ պարտքդ
է որ աւելի յանձն առնուս ամուրի մնալ
քան թէ չունեցած սէրդ երդմամբ խոս-
տանալ :

Բայց աս ամուրի կեանքդ թէ եր-
կնցընես և թէ միշտ պահես, նայէ որ
անոր պատուիրած առաքինութիւննե-
րուն պատիւ ընես, ու օգուտներուն
յարգը ճանչնաս :

Բ, յո, այն կեանքն ալ իր օգուտներն
ունի : Բ, մարդս ինչ վիճակի մէջ ալ
որ գտնուի, անոր օգուտները և օգուտ-
ներուն յարգը պէտք է ճանչնայ . ապա
թէ ոչ, ան վիճակով ինքզինքը ապեր-
ջանիկ կամ անպատիւ պիտի կարծէ, և
իր սրտէն առաքինութիւն գործելու
քաջութիւնը պիտի պակսի :

Ը ատ ճարտասան ու զօրաւոր մար-
դիկ, ուղեւոր կատաղութիւն մը ցուցը-
նել մարդկային ընկերութեան անկար-
գութեանցը գէմ, և թերևս կարծե-
լով թէ այն անկարգութիւնները չափէ
դուրս մեծ երևցընելով՝ անոնց դարման
մը ըլլայ, ջանք ըրած են որ մասնաւոր

կերպով մը խայտառակէն դուրս հանեն
շատ ամուրի մարդկանց ըրած պակա-
սութիւնները, և քարոզեն թէ ամուրի
մնալը բնութեան գէմ բան է, սոսկալի
թշուառութիւն է, ու ժողովրդեան մը
աւրուելուն ամենէն զօրաւոր պատճառն
ան է :

Բայէ որ այսպիսի չափազանցական
ձևերով գլուխդ չտաքնայ : Բմուրի
կեանքն ալ մեծամեծ պակասութիւն-
ներ ունի . ատոր ով ինչ կ'ըսէ : Բայց
միթէ մարդուս ձեռք ոտք ունենալը՝
ձեռքով ոտքով կուրտելուն պատճառ
մը չէ . և սակայն ոչ որ կ'ըսէ անոր հա-
մար թէ ձեռք ոտք ունենալը շատ փէշ
բան է :

Բնոք որ խորհրդածութիւն խոր-
հրդածութեան վրայ ընելով՝ կը ջա-
նան ցուցնել թէ բարոյական անկար-
գութիւնը ամուրի կենաց անհրաժեշտ
հետեւանքն է, թող նստին մէյմը հա-
շուեն նաև այն չարիքներն որ առանց
յօժարութեան եղած ամուսնութիւն-
ներէն կը ծագին :

Հարսնիքին կարճ ուրախութիւննե-
րէն ետքը ձանձրութիւն մը կու գայ,
սոսկում մը կու գայ թէ ազատութիւնս
ինչպէս կորսնցուցի, հասկնալ մը կու
գայ թէ ըրած ընտրութիւնս առանց
լաւ մտածելու եղաւ, բնաւորութիւն-
նիս իրարու յարմարելու պէս չեն : Եր-
կու կողմէն ալ և կամ միայն մէկ կող-
մէն ստրջանքը տիրելուն պէս, անհա-
մուլութիւնները, հակառակութիւններն
ու երկայն երկայն ու անողորմ դառնու-
թիւնները կը սկսին : Բմուսինը, որ եր-
կուքին մէջ բնութեամբ աւելի քաղց-
րաբարոյ ու ազնուասիրտն է, սովորա-
բար զոհ կ'ըլլայ այն դժբաղդ անհա-
մաճայնութեանը, կամ մինչև 'ի մահ
սրտցաւութեան մէջ ընկղմելով, և
կամ — որ աւելի ալ չարն է — իր բնու-
թենէն դուրս ելլելով, բարեսրտութիւ-
նը կորսնցընելով, այնպիսի յօժարու-
թեանց տեղէք տալով՝ որոնցմով կարծէ
թէ ամուսնական սիրոյն պակասութիւ-
նը կրնայ լեցընել, և սակայն ոմուս-
նարկութենէ ու խղճմտանքի անհամ-

զըստութենէ զատ ուրիշ օգուտ չտեսներ :

Վէշ կերպով սկսուած ամուսնութենէն ծնած զաւակաց առաջին դպրոց՝ իրենց հօրը կամ մօրը և կամ երկուքին մէկէն անարժան վարքն է . ուստի կ'ըլլան քիչ սիրուած կամ գէշ կերպով սիրուած տղաք , քիչ կամ գէշ դաստիարակութիւն կ'առնուն , իրենց ծնողացը պատկառանք չեն ունենար , իրենց եղբարցը վրայ սէր չեն ունենար , և ընտանեկան առաքինութեանց համը չեն առներ , — որ քաղաքական առաքինութեանց ալ հիմը անոնք պիտի ըլլային :

Եւ ամէն բաները այնչափ ստէպ կը պատահին որ աչքդ բանալուդ պէս կը տեսնես . չկրնար մէկն ըսել ինծի թէ չստիպանցութիւն է ըսածդ :

Բնութի կեանքն ալ պակասութիւններ չունի չեմ ըսեր . բայց ով որ մէկալ պակասութիւններուն ալ լաւ մը ուշ դնէ՝ անտարակոյս պզտիկ բաներ չհամարիր , ու ինծի հետ կը զրուցէ շատ ամուսնացեալոց համար . — “ ՍՏ . երանի թէ այն սոսկալի երգումն ըրած չըլլային ” :

Սարդկանց մեծ մասին կոչումը աշխարհք մօտէլ է . բայց ամուրի մնալն ալ բնութենէ զուրս բան չէ : Դաղըական բան է նեղանալը թէ ինչու համար ամէնքն ալ չեն աշխատիր մարդկային ազգը բազմացնելու : Բնութի կեանքը , երբոր իրաւացի պատճառներով ընտրուի ու պատուաւոր կերպով պահուի , ամենեւին ցածութիւն չէ : Սանաւանդ թէ ամենայն պատուոյ ալ արժանի է՝ ինչպէս այն ամենայն խոհական նուիրումներն որ բարի վախճանաւ մը կ'ըլլան : Ենտանեաց հոգէն ազատ ընելով զմարդ , աւելի ժամանակ ու աւելի կարողութիւն կու տայ անոր որ խորունկ գիտութեանց ետեւէ ըլլայ և կամ հաւատոյ գերազոյն պաշտօններուն ծառայէ . աւելի միջոցներ կու տայ անոր՝ որ իր օգնութեանը կարօտ ազգակիներուն թէ թիկունք ըլլայ . աւելի ազատութիւն կու տայ իրեն որ

շատ աղքատաց վրայ տարածէ իր զըթութիւնը :

Եւ միթէ այս ամենայն բաները բարիք չեն : —

Ենոք անօգուտ մտածութիւններ չեն : Բնութի կեանքը ձգելու կամ յանձն առնելու համար՝ պէտք է գիտնայ մարդ թէ ինչ բան է յանձն առածը , և կամ մէկդի ձգածը : Կողմնասիրութեամբ եղած մեծամեծ խօսքերը մարդուս դատմունքը կը շփոթեն :

ՓԷ՝ԼԼԻՔՈՅ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՌԱՄԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

(ԹՆՈՒՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՍԵՐԻՆ) :

ՅԱՅԳՈՒՆ ընդ աղջամուղջին ,
Սոխակն մտեալ յայգին ,
Շրջէր խիրտ խիրտ .
Ի ձայնէ ողջունին
Տերեւաց ընդ տերեւաց
Սարսափէր շիրտ շիրտ .
Եւ սեռաւ աւուրց
Բնիրաւ հալածմանց
Եւ միշտ կիրթ կիրթ .
Չէր անտեղեակ՝ գուհիկ
Եւ տմարդի բարուց
Եւ յգեպանին բիրտ բիրտ :
Յառաջէր հառաչէր
Սիրտ իւր թռչնի պէս
Դողգողայր բախբախէր .
Վանի առ թուփ վարդին
Սերձենայր մօտէր
Եւ յնքան ցնորէր , քրտնէր , և սարսէր .
Սիրտ իւր զտրտմութիւն
Շատ ազգէր գուշակէր ,
Օտրտասուս յաչացն բամբէր .
Սրտաբեկ յառաջէր
Սեղմ երգէր , լուէր
Եւ մէն ձայնի ունին դնէր :
Դառազարդ ցօղոտ
Պաշտազարդ այգին
Թուէր նմա անապատ աւերակ .